

Mr. J.J.G.M. van Nunen en mr. H.A.S. Dragtenstein ¹

Verslag van de algemene ledenvergadering van de vereniging voor Belastingwetenschap

De belastingkamer van de Hoge Raad: Verleden, heden en toekomst

1. Inleiding

11 november jongstleden stroomde rond 16:00 uur de grote zittingszaal van de Hoge Raad vol met leden van de Vereniging voor Belastingwetenschap (hierna: de Vereniging). Het zou de laatste keer zijn dat de vereniging een algemene ledenvergadering kon houden op deze locatie. De Hoge Raad zal begin 2016 zijn intrek nemen in het pand dat is verzezen aan het Korte Voorhout in Den Haag.

Het wetenschappelijke gedeelte van de vergadering stond in het teken van het rapport *'De belastingkamer van de Hoge Raad, Verleden, heden en toekomst – een verkenning'* (hierna: het Rapport) van de Commissie Hoge Raad: 100 jaar belastingrechtspraak (hierna: de Commissie).

De aanwezigen worden van harte welkom geheten door Overgaauw², de voorzitter van de Vereniging. Overgaauw refereert aan het Rapport als een lezenswaardig en rijk gedocumenteerd rapport, waarvoor hij de commissieleden en zij die hen hebben ondersteund van harte bedankt. *"Het is duidelijk dat zij hier veel tijd en moeite in hebben gestoken, en dat verdient alle lof."* De titel doet Overgaauw denken aan Dickens' *A Christmas Carol*, met de Commissie in de rol van de geest Jacob Marley, die de Belastingkamer in de rol van Scrooge aanschouwelijk maakt waartoe zijn zonden uit verleden en heden zullen leiden, althans bij ongewijzigd beleid. Tot zijn opluchting constateert Overgaauw bij lezing van het Rapport dat de toekomst die de Commissie ons schildert, niet, zoals bij Scrooge, de knekelput is, d.w.z. non existent is. Dat zal samenhangen met de omstandigheid dat de Commissie de belastingkamer mild behandelt waar het betreft de zonden uit verleden en heden. Daarmee is overigens niet gezegd dat de Commissie geen wijze lessen heeft voor de belastingkamer. Maar gerammel met kettingen en ijselijke kreten komen daar aldus Overgaauw niet aan te pas.

Het verleden en het heden passeren in het Rapport beknopt de revue, de focus van het Rapport ligt op de toekomst van de belastingrechtspraak. Dat uitermate interessante deel staat centraal bij de behandeling van het Rapport. Het Rapport komt met behulp van een even heldere als goed gedocumenteerde argumentatie tot een aantal signaleringen, wensen en aanbevelingen. Zo beveelt de Commissie de belastingkamer aan rechtsbescherming als volwaardige taak te blijven zien, ook al wordt uitvoering van die taak mogelijk bedreigd door bezuinigingen. Interessant zijn ook de signaleringen en aanbevelingen met betrekking tot de verdere procedurele en organisatorische integratie van het bestuursrecht. Dat op dit punt momenteel veel gebeurt op wetgevend gebied, onderstreept het belang van het Rapport. Sommige in het Rapport geformuleerde wensen blijken een profetisch waarde te hebben: de prejudiciële procedure wordt, als Tweede en Eerste Kamer meewerken, werkelijkheid met ingang van 2016 Overgaauw verzekert de aanwezigen dat ook de Belastingkamer er nieuwsgierig naar uitziet hoe dit zich allemaal verder zal ontwikkelen.

Vervolgens neemt Overgaauw als trotse vader de aanwezigen mee terug in de tijd aan de hand van geprojecteerde foto's van de behuizingen van de Hoge Raad. Overgaauw begint met de classicistische behuizing van het Nieuwe Koninkrijk.

---

¹ Mr. J.J.G.M. van Nunen en mr. H.A.S. Dragtenstein zijn beide werkzaam bij het Wetenschappelijk Bureau van de Hoge Raad der Nederlanden.

² Mr. J.A.C.A. Overgaauw is vice-president in de Hoge Raad der Nederlanden.

Afbeelding: De Hoge Raad der Nederlanden in 'het Nieuwe Koninkrijk'.

Via het Nieuwe Koninkrijk en het Huis Huis Huguetan aan het Lange Voorhout eindigt Overgaauw bij het nieuwe pand, de schepping van Kaan en Panhuysen.

Afbeelding: Hoge Raad der Nederlanden aan het Korte Voorhout vanaf half januari 2016.

Met op de achtergrond de toekomstige behuizing van de Hoge Raad rondt Overgaauw af. Hij spreekt de verwachting uit dat het rapport, mét het nieuwe huis van de Hoge Raad, een impuls zal geven om

dingen met een nieuwe blik te bekijken. De toekomst lacht de Hoge Raad tegemoet. Tot slot meldt Overgaauw dat hij zich niet actief met de komende discussie zal bemoeien omdat hij hier niet alleen zit als voorzitter van de Vereniging, maar ook als voorzitter van de belastingkamer. Hij nodigt de andere aanwezige raadsheren van harte uit om zich te mengen in het debat. Overgaauw geeft het woord dan ook graag over aan de middagvoorzitter, Happé³.

2. 100 jaar belastingrechtspraak

Happé opent met de wetenswaardigheid dat het eerste (handgeschreven) fiscale arrest dateert van 11 november 1915⁴, op de dag af exact honderd jaar geleden geweest. Vervolgens bespreekt Happé kort het programma van het wetenschappelijke onderdeel van de vergadering. Van der Voort Maarschalk⁵ is de eerste debater die aan woord komt en Vennix⁶ de tweede. Vervolgens krijgt de Commissie twintig minuten om de door de debaters opgeworpen vragen en stellingen te beantwoorden. Hierna zal het debat zich verplaatsen naar de zaal. Alvorens de debaters aan het woord worden gelaten zal Van Amersfoort⁷ binnen vijftien minuten een inleiding geven in het Rapport en deze samenvatten.

3. Samenvatting van het rapport 'De belastingkamer van de Hoge Raad: Verleden, heden en toekomst – een verkenning (door mr. P.J. van Amersfoort)

Ook Van Amersfoort refereert aan de bijzondere dag waarop dit Rapport wordt besproken en aan de bijzondere plaats waar deze bespreking plaatsvindt, de grote zittingszaal van de Hoge Raad. In het Rapport, wordt teruggeblikt en vooruit gekeken. Vragen die de Commissie hebben bezig gehouden zijn: Wat heeft 100 jaar belastingrechtspraak ons gebracht? In welke richting zou deze zich de komende jaren moeten ontwikkelen? Maar ook de belangrijke vraag wat de 'core business' van de Hoge Raad zou moeten zijn? Van Amersfoort merkt op dat de samenstelling van de Commissie ongetwijfeld medebepalend is geweest voor de inhoud van het Rapport. Wat die inhoud betreft merkt hij op dat de Commissie zich genoodzaakt zag om keuzes te maken om de omvang van het Rapport binnen de perken te houden en om het op tijd klaar te hebben.

Van Amersfoort geeft aan dat het volstrekt onmogelijk is om het Rapport in de hem gegunde tijd te bespreken. Hij heeft er daarom voor gekozen om het Rapport samen te vatten op 25 slides, welke op de website van de Vereniging zijn gepubliceerd. Van de slides bespreekt hij een beperkt aantal punten. Te beginnen met de samenstelling van de Commissie: mr. P.J. van Amersfoort (voorzitter), mr. G.J.M.E. de Bont⁸, mr. J.A.R. van Eijdsen⁹, prof. mr. B.J. van Ettehoven¹⁰, prof. mr. O.C.R. Marres¹¹, mr. dr. F.G.F. Peters¹² en mr. L.J.A. Pieterse¹³ (secretaris). Ieder lid van de Commissie had bij het samenstellen van het Rapport zo zijn eigen deelgebied. Zo heeft De Bont samen met Van Ettehoven zich met name gericht op de problematiek van de rechtseenheid in het bestuursrecht, Van Eijdsen op de mogelijkheid voor feitenrechters prejudiciële vragen aan de Hoge Raad te stellen, Peters op de voor cassatie vatbare beschikking en Pieterse op de historie van de belastingrechtspraak van de Hoge Raad. Wat betreft deze historie merkt Van Amersfoort op dat het nog niet zo vanzelfsprekend was dat de Hoge Raad – destijds in het geheel nog niet belast met bestuursrechtelijke spraak – het cassatieberoep in belastingzaken voor zijn rekening zou nemen. Uiteindelijk is dit in 1914 bij Wet geregeld. In het kader van de historie verdient voorts aandacht de uitbreiding van de cassatiegronden in 1963. Doordat in dat jaar cassatie mogelijk werd vanwege de schending van het *recht* (in plaats van schending van de *wet*), ontstond voor de belastingkamer van de Hoge Raad ruimte voor de ontwikkeling van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

³ Prof. mr. R.H. Happé is emeritus hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit van Tilburg.

⁴ HR 11 november 1915, B. 1197. De zaak draaide om een aanslag in de "personeele belasting".

⁵ Mr. A.E.H. Van der Voort Maarschalk is advocaat-partner bij Houthoff Buruma te Amsterdam.

⁶ Mr. W.J.M. Vennix RB is belastingadviseur en vennoot bij De Beer Accountants en Belastingadviseurs te Tilburg en tevens voorzitter van het Register Belastingadviseurs.

⁷ Mr. P.J. van Amersfoort is directeur bij PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs, voormalig lid van de belastingkamer van de Hoge Raad.

⁸ Prof. mr. G.J.M.E. de Bont is hoogleraar Formeel belastingrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en als advocaat gebonden aan De Bont Advocaten.

⁹ Mr. J.A.R. van Eijdsen is belastingadviseur bij EY en daar voorzitter van de Taks Policy & Controversy Group.

¹⁰ Prof. mr. B.J. van Ettehoven is hoogleraar bestuursprocesrecht aan de Universiteit van Amsterdam en staatsraad in de Afdeling bestuursrechtspraak van de RvS.

¹¹ Prof. mr. O.C.R. Marres is hoogleraar aan de universiteit van Amsterdam en tevens verbonden aan het Amsterdams Centre for Taks Law en advocaat bij Meijburg & Co.

¹² Mr. dr. Peters is raadsheer in opleiding bij het gerechtshof Den Haag.

¹³ Mr. L.J.A. Pieterse is verbonden aan de Universiteit van Leiden en de Vrije Universiteit Amsterdam.

In het kader van de rechtseenheid staat Van Amersfoort stil bij het wetsvoorstel Organisatie hoogste bestuursrechtspraak, waarin onder meer de splitsing van de Raad van State (hierna: RvS) en de opheffing van de Centrale Raad van Beroep (hierna: CRvB) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (hierna: CBB) wordt geregeld. Met de overheveling van de zaken van de CRvB naar de gerechtshoven, wordt in al die zaken cassatie mogelijk. Hierdoor zal de werklast van de belastingkamer van de Hoge Raad (dan waarschijnlijk: bestuurskamer) naar verwachting stijgen met ongeveer meer dan 200% (naar 3000 zaken per jaar) en zal een uitbreiding met raadsheren die zijn onderlegd in de rechtsgebieden waarover de CRvB thans oordeelt, onvermijdelijk zijn.

Het gevolg van dit alles is dat er twee hoogste bestuursrechters zullen zijn: de Afdeling Bestuursrechtspraak van de RvS en de Hoge Raad. Dit fenomeen wordt ook wel aangeduid als het Twin-Peaks model. Een commissie van deskundigen moet de regering een voorstel doen voor een rechtseenheidsvoorziening. De voorkeur van de Commissie gaat uit naar zogenoemde rechtseenheidskamers bij zowel de Hoge Raad als de Afdeling Bestuursrechtspraak van de RvS, waarin leden van beide colleges zitting hebben.

Als voorbeelden van andere onderwerpen die in het Rapport aan de orde komen, noemt Van Amersfoort de verbetering van de rechtsbescherming, de mogelijkheid van het stellen van prejudiciële vragen (op dit punt is de Commissie reeds ingehaald door de Wetgever), de voor cassatie vatbare beschikking, verplichte procesvertegenwoordiging (waar de Commissie overigens geen voorstander van is, sterker nog, de Commissie wil het pleitmonopolie van advocaten inperken), de verlenging van de termijn voor het indienen van borgersbrieven, de mogelijkheid om in replek met nieuwe grieven te komen, de inhoud van de conclusie van de Advocaat-Generaal (hierna: A-G), de mogelijkheid voor de Hoge Raad tot het raadplegen van externe deskundigen en de motivering van de arresten van de Hoge Raad (deze zou naar het oordeel van de Commissie uitvoeriger mogen, zoals de Hoge Raad wel doet indien prejudiciële vragen worden voorgelegd aan het Hof van Justitie in Luxemburg).

Met betrekking tot de conclusie van de A-G meent de Commissie, aldus Van Amersfoort, dat de A-G zich meer op rechtsvragen zou moeten richten. Een uitgebreide uiteenzetting van de feiten en het geding in feitelijke instanties zouden achterwege kunnen blijven. Verder zou de A-G in de eigen beschouwing alle mogelijke antwoorden op de rechtsvraag moeten behandelen en in voorkomend geval een eigen onderzoek naar relevante algemene ervaringsregels en feiten van algemene bekendheid moeten instellen.

Na zijn korte inleiding geeft Van Amersfoort het woord aan de eerste debater: Van der Voort Maarschalk.

4. Kritische blik op het Rapport van de Commissie

Van der Voort Maarschalk begint met felicitaties aan Van Amersfoort en de Commissie met een uitstekend Rapport. Omdat hij naar eigen zeggen evenwel niet is gevraagd voor loftuitingen, doch voor een discussie, gaat hij snel over naar de vijf punten¹⁴ die hij tijdens zijn voordracht naar voren wil laten komen:

1. Is de belastingkamer nog nodig?
2. Relevante vragen niet op tijd bij de Hoge Raad?
3. Procesvertegenwoordiging verplicht?
4. Nieuwe klachten na replek?
5. Toekomst hoogste bestuursrechtspraak?

4.1. Is de belastingkamer nog nodig?

Ten aanzien van dit eerste discussiepunt noemt Van der Voort Maarschalk vier redenen waarom honderd jaar geleden is besloten om de cassatierechtspraak voor belastingzaken onder te brengen bij de Hoge Raad, te weten: het vormen van één centrale instantie, het ongeschikt zijn van de CRvB, het ontbreken van een algemene regeling voor administratieve rechtspraak en het destijds nauwere verband van de belastingrechtspraak met het civiele recht. Deze redenen zijn naar de mening van Van der Voort Maarschalk inmiddels vervallen. Daarbij komt dat de Commissie cassatie niet gewenst vindt voor het overige bestuursrecht en de argumenten die de Commissie daarvoor hanteert ook op kunnen gaan voor het belastingrecht. Hij stelt de Commissie dan ook de vraag of de belastingkamer van de Hoge Raad nog wel bestaansrecht heeft.

¹⁴ Deze punten zijn te vinden op de slides die zijn gepubliceerd op de website van de Vereniging.

4.2. Relevante vragen niet op tijd bij de Hoge Raad?

Wat dit tweede discussiepunt betreft merkt Van der Voort Maarschalk op dat de Commissie in haar Rapport ervan uitgaat dat de relevante vragen de Hoge Raad niet tijdig bereiken. Hij vraagt zich af of dit wel klopt, en als dat het geval is, hoe dat dan komt, of het een probleem is als relevante vragen de Hoge Raad niet tijdig bereiken en welke oplossing de Commissie voorstelt?

Van der Voort Maarschalk meent dat de rechtspraak naar haar aard achter de feiten aanloopt en dat procesversnellers dat niet kunnen verhelpen. Volgens Van der Voort Maarschalk is het voornaamste doel van rechtspraak het bieden van individuele rechtsbescherming. Rechtseenheid en rechtsontwikkeling zijn naar zijn mening slechts bijproducten. Als deze laatste twee taken van de Hoge Raad zo belangrijk (zouden) zijn (zoals de Commissie stelt), dan vraagt hij zich af waarom de Commissie in haar Rapport niet meer aandacht heeft besteed aan de mogelijkheid van cassatie in belang der wet.

4.3. Procesvertegenwoordiging verplicht?

Van der Voort Maarschalk merkt op dat de voordelen van verplichte procesvertegenwoordiging genoegzaam bekend zijn.¹⁵ De Commissie vindt de nadelen echter zwaarder wegen dan de voordelen. Dit is voor hem onbegrijpelijk nu de door de Commissie genoemde nadelen naar zijn mening niet opgaan. Van der Voort Maarschalk somt de nadelen op die de Commissie noemt en weerlegt deze achtereenvolgens:

1. Nergens in het bestuursrecht is sprake van verplichte procesvertegenwoordiging (daartegenover staat volgens Van der Voort Maarschalk dat ook nergens in het bestuursrecht beroep in cassatie kan worden ingesteld).
2. In het bestuursrecht gaat het om een gedwongen rechtsbetrekking tussen de burger en de overheid (dat geldt aldus Van der Voort-Maarschalk inderdaad voor de bezwaar- en beroepsfase maar niet meer voor cassatie, dit is veeleer een keuze van de burger).
3. De burger heeft belang bij een lage drempel tot de rechterlijke macht (volgens Van der Voort Maarschalk geldt dat argument niet omdat het juist de vraag is of een drempel moet worden opgeworpen).
4. De afwezigheid van verplichte procesvertegenwoordiging leidt in de huidige praktijk niet tot verspilling van kosten en talent doordat de Hoge Raad zich kan bedienen van artikel 80a en artikel 81 Wet Rechterlijke organisatie (hierna: Wet RO) (ook met genoemde artikelen is naar de mening van Van der Voort Maarschalk de werkdruk bij de Hoge Raad erg hoog).
5. De advocatuur is onvoldoende toegerust voor belangenbehartiging in fiscale zaken (dit laatste is een niet-onderbouwde stelling waarin Van der Voort Maarschalk zich niet kan vinden; de huidige cassatiebalie is naar zijn mening juist heel goed toegerust voor fiscale cassatiezaken).

4.4. Nieuwe klachten na repliek?

Wat betreft dit standpunt van de Commissie is Van der Voort Maarschalk kort maar krachtig. Hij ziet geen enkele reden waarom tijdens de repliekfase nog nieuwe klachten zouden moeten kunnen worden aangevoerd. Dit zou in zijn ogen een onnodige afwijking zijn van de procedure voor de hoven en is bovendien volstrekt overbodig. Als het na bezwaar, beroep, hoger beroep en cassatie nog nodig is nieuwe klachten in te brengen, dan is er naar zijn mening iets ernstig misgegaan met de rechtsbijstand.

4.5. Toekomst hoogste bestuursrechtspraak?

Met betrekking tot dit laatste discussiepunt merkt Van der Voort Maarschalk op dat hij het jammer vindt dat de Commissie in haar Rapport voor het huidige wetsvoorstel Organisatie hoogste bestuursrechtspraak geen alternatieven heeft besproken, al was het maar om de gedachten te vormen. Zelf komt hij met vier alternatieven:

1. Eén bestuursrechtelijk hof (met ca. 26.000 zaken);
2. Belastingzaken in appèl naar de CRvB en afschaffen cassatie;
3. Alle bestuursrechtspraak naar de hoven en cassatie bij de Hoge Raad;
4. Alles bij het oude laten.

Van der Voort Maarschalk vraagt de Commissie te reageren op deze alternatieven.

---

¹⁵ Deze bekend veronderstelde voordelen zijn: zeeffunctie en een kwalitatief goede belangenbehartiging van belanghebbenden.

5. Observaties vanuit de belastingadviespraktijk

Behalve dat het vandaag exact 100 jaar geleden is dat de Hoge Raad zijn eerste belastingarrest wees, is vandaag ook het feest der Zotten in het zuiden van het land. Vennix, de tweede debater vond het niet bezwaarlijk de zotheid even te ontvluchten door naar Den Haag af te reizen. Allereerst brengt hij zijn hartelijke felicitaties over aan de belastingkamer¹⁶ voor het honderd jarig bestaan. Hij spreekt zijn waardering uit naar de Hoge Raad in diens streven naar meer transparantie en moedigt het op verantwoorde wijze deelnemen aan het debat door publicerende en participerende raadsheren en A-G's aan. Vennix complimenteert de Commissie die binnen een beperkte tijd een prettig en vlot leesbaar stuk heeft geproduceerd. Toch is kritiek mogelijk. Bij het lezen van het Rapport heeft Vennix de belastingadviespraktijk en dan specifiek de MKB praktijk, als vertrekpunt genomen. Vennix heeft vijf punten¹⁷ waarover hij van gedachten zou willen wisselen.

1. Het leed van artikel 80a en 81 Wet RO.
2. Toegang tot de rechter waarbij hij de nadruk legt op de mogelijkheid tot prejudiciële vragen en de voor cassatie vatbare beschikking.
3. De Hoge Raad op het wetgeverspad.
4. De samenstelling van de belastingkamer.
5. Verplichte procesvertegenwoordiging.

5.1. Gebruik artikel 80a en 81 Wet RO

Vennix legt de nadruk op de eerste twee punten en opent met een persoonlijke anekdote. Als belastingadviseur voor het MKB probeert Vennix de gang naar de rechter veelal te voorkomen. Vennix procedeert derhalve niet vaak en al helemaal niet tot aan de Hoge Raad. Die ene keer dat Vennix tot aan de Hoge Raad procedeerde, werd zijn zaak verkort afgedaan met toepassing van artikel 81 Wet RO. *“De vereenvoudigde afdoening van een zaak zonder motivering omwille kostenbesparing is frustrerend voor de rechtzoekende en diens adviseur.”* Vennix geeft aan dat de bepaling bij de rechtzoekende het gevoel kan geven dat de Hoge Raad diens vraag, waaróm deze geen gelijk krijgt beantwoordt, met: ‘omdat ik het zeg’. Uiteraard is op de website van de Hoge Raad tekst en uitleg gegeven over de wijze waarop een dergelijk arrest moet worden geïnterpreteerd en wordt de lezer gegarandeerd dat de Hoge Raad elke zaak nauwkeurig onderzoekt. blijkt dat laatste echter in het geheel niet uit het arrest. Vennix vindt onder andere steun voor zijn standpunt in de suggestie die werd gegeven bij het gebruik van de verkorte afdoening door Herreveld¹⁸ tijdens het eerste ronde tafel gesprek op 7 juli 2015¹⁹: publicatie van het beroepschrift in cassatie. Ook Vennix vraagt zich af waarom het beroepschrift in cassatie niet wordt gepubliceerd. Op die manier kan ook een derde zich een beeld vormen van de zaak.²⁰ Ten slotte haalt Vennix, Van Arendonk²¹ aan. Deze (emeritus) hoogleraar signaleert dat bij zijn weten nog geen onafhankelijk onderzoek is gedaan naar de werkwijze bij art. 81 Wet RO-zaken. Ervan uitgaande dat de zaak bestudeerd is, zou het mogelijk moeten zijn om met een summiere motivering de belastingplichtige duidelijkheid te geven over de redenen van de afwijzing.²² Vennix geeft aan dat de Commissie artikel 80a en 81 Wet RO op verschillende plaatsen in het Rapport behandelt maar geen duidelijk oordeel geeft over het gebruik ervan. Een stijging van de instroom van zaken bij de Hoge Raad als gevolg van de integratie van de bestuursrechtspraak, zou volgens de Commissie niet mogen worden ‘opgelost’ met afdoening van deze zaken op grond van artikel 80a en 81 Wet RO. Vennix stelt ten aanzien van de vereenvoudigde afdoening de volgende drie vragen:

1. Acht de Commissie de huidige praktijk (meer dan 50% afdoening met art. 80a en 81 Wet RO) acceptabel?
2. Is de Commissie het eens met het voorstel voor summiere motivering?
3. Is de Commissie voorstander van de publicatie van het beroepschrift in cassatie?

¹⁶ Vennix realiseert zich dat strikt genomen niet de belastingkamer honderd jaar bestaat, maar voor de eenvoud noemt hij het als zodanig deze middag.

¹⁷ De uitwerking is te vinden in diens slides die op de website van de Vereniging voor Belastingwetenschap zijn te vinden.

¹⁸ Mr. F.R. Herreveld is partner bij Mazars belastingadviseurs.

¹⁹ Doel van het rondetafelgesprek is te discussiëren over, kort gezegd, de staat van de fiscale rechtsbescherming en de toekomst van fiscale geschilbeslechting, en wat de rol van de Hoge Raad daarbij is en zou moeten zijn.

²⁰ Een verslag van het rondetafelgesprek van 7 juli 2015 is te vinden op de jubileum website van belastingkamer: <http://100jaar.belastingkamerhr.nl/rondetafelgesprek-1/>.

²¹ Prof. mr .drs. H.P.A.M. van Arendonk is emeritus hoogleraar belastingrecht aan Erasmus Universiteit Rotterdam.

²² Zie H.P.A.M. van Arendonk, ‘Honderd jaar cassatierechtspraak, in belastingzaken’, MBB 2015, afl. 5-6, p. 147-148.

5.2. Toegang tot de rechter

Prejudiciële vragen

Als belangrijke doelstelling van de rechtspraak wordt gezien dat *relevante* zaken *tijdig* bij de Hoge Raad aankomen. Het pleidooi van de Commissie voor fiscale prejudiciële vragen is inmiddels opgenomen in een wetsvoorstel. Indien de Eerste en Tweede Kamer instemmen, zal het vanaf 2016 mogelijk worden prejudiciële vragen te stellen aan de belastingkamer van de Hoge Raad. De vlotte wijze waarop het wetsvoorstel tot stand is gekomen, is het gevolg van een goede samenwerking tussen het Ministerie van Financiën, de rechtspraak en de adviespraktijk. Vennix ziet dit als een positieve ontwikkeling. Hij wil zelfs nog een stap verder gaan en zou graag zien dat de Hoge Raad – ook zonder dat de situatie zich feitelijk voordoet – proactief prejudiciële antwoorden zou geven op fiscale vraagstukken die leven in de praktijk. Ook hierop zou Vennix graag een reactie van de Commissie willen krijgen.

De primaire taak van de Hoge Raad is aldus Vennix geschilbeslechting, daarna komen rechtsbescherming, rechtseenheid en rechtsvorming. Vennix benadrukt dat veel geschillen niet bij de rechter komen, en al helemaal niet bij de Hoge Raad. Vaak is het belang te klein om te procederen (kosten/batenafweging), soms is het belang juist te groot (dividend versus pensioen in eigen beheer) en ten slotte stimuleert horizontaal toezicht niet tot procederen, met het gevolg dat de Belastingdienst vaak de facto de hoogste instantie is. Een procesversneller zoals de mogelijkheid tot het stellen van prejudiciële vragen helpt in deze situaties niet. De mogelijkheid van prejudiciële antwoorden zou aldus Vennix een oplossing kunnen bieden. Indien sprake is van 'kleine' belangen, kan het ook een oplossing zijn om als collectief te procederen.

De voor cassatie vatbare beschikking

Soms zijn belangen of risico's te groot waardoor zij ook met krachtenbundeling niet goed oplosbaar zijn (tenzij de belastingdienst wil meewerken). Voor dit rechtstekort zijn in het verleden diverse oplossingen voorgesteld. De Commissie beschrijft in haar Rapport 7 varianten en doet vervolgens heel verdienstelijk een eigen voorstel, compleet met concept-wettekst: de voor cassatie vatbare beschikking. Hét voordeel van de voor cassatie vatbare beschikking is dat deze snel, vooraf duidelijkheid geeft, ook bij een puur individueel belang aldus de Commissie. Dat laatste trekt Vennix in twijfel. In het Rapport is te lezen dat de beschikking voorbehouden is aan die gevallen waarin spoedige beantwoording van de betrokken rechtsvraag voldoende maatschappelijke relevantie heeft oftewel van voldoende zwaarwegend, zaakoverstijgend belang is. Als nadelen van de voor cassatie vatbare beschikking noemt de Commissie dat deze prefactueel, dus (potentieel) hypothetisch is en dat de Hoge Raad mogelijk te vroeg een finaal oordeel moet vellen. Voorts ontstaat mogelijk een te grote toestroom aan zaken en uiteraard bestaat het risico van grensverkenning. Hoewel de wettekst een uitstekende aanzet is, geeft deze Vennix aanleiding tot het stellen van de volgende vragen aan de Commissie:

1. Biedt de tekst voldoende opening voor collectief gevoerde acties (van branche- of beroepsorganisaties)?
2. Wat als partijen geen overeenstemming bereiken over de feiten of beoogde situatie? Of als het Ministerie van Financiën, de inspecteur geen toestemming geeft voor het afgeven van de voor cassatie vatbare beschikking? Staat belanghebbende dan machteloos?
3. Waarom geen onafhankelijk orgaan dat de zaken selecteert of filtert (i.p.v. het Ministerie van Financiën)?

5.3. Hoge Raad op wetgeverspad

In het derde onderdeel van zijn betoog gaat Vennix in op de rol van de Hoge Raad ten opzichte van de wetgever. Hierover heeft de Commissie naar eigen zeggen een levendig debat gevoerd, maar de Commissie heeft ervoor gekozen in het Rapport niet - anders dan beschrijvend - in het tweede hoofdstuk in te gaan op deze kwestie.²³ Voor Vennix is de uitkomst van deze levendige discussie onbekend. Het optreden van de Hoge Raad als wetgever pakt naar zijn mening bijna per definitie slecht uit: hij meent dat de Hoge Raad geen complete oplossing kan bieden. Dat is aan de wetgever.

5.4. Samenstelling van de belastingkamer

De Commissie heeft in het Rapport de samenstelling van de belastingkamer behandeld. Zo is vermeld dat van oudsher ook civilisten deel uitmaken van de belastingkamer. "*Een belastingkamer met alleen*

²³ Zie uitgave 255 van de vereniging voor Belastingwetenschap, 'De belastingkamer van de Hoge Raad, Verleden, heden en toekomst – een verkenning', blz. 7.

fiscalisten wordt door sommigen principieel onjuist bevonden".²⁴ Vennix vindt het jammer dat de Commissie hieromtrent zelf geen oordeel heeft gegeven. Hij vraagt zich af wat hiertoe de reden is geweest. Acht de Commissie de samenstelling en de verhouding tussen 'echte' fiscalisten en niet-fiscalisten in de belastingkamer in balans, irrelevant of heeft de Commissie hier geen mening over? Ook over de beroepsmatige achtergrond van de raadsheren laat het Rapport zich niet uit. Ten slotte verbaast het Vennix dat Van Dijck²⁵ in dit verband niet is genoemd in het Rapport.

5.5. Procesvertegenwoordiging

Ten slotte is Vennix het volledig eens met het pleidooi van de Commissie om vooral niet over te gaan tot verplichte procesvertegenwoordiging. Thans mogen alleen advocaten pleidooi voeren voor de Hoge Raad. De Commissie pleit aldus Vennix terecht voor een verlofstelsel voor pleidooien door anderen. Vennix geeft aan dat zijn inziens de lat overigens best hoog mag liggen, maar een verplichte procesvertegenwoordiging gaat zijn inziens te ver. In dat opzicht is hij het oneens met Van der Voort Maarschalk.

Na het wervelende betoog van Vennix verplaatst het gezelschap zich naar de hal aan de Kazernestraat voor een kopje koffie en om alvast luchtig vooruit te lopen op de discussie die na de pauze zal volgen.

6. Beantwoording door de Commissie

Na de pauze krijgen de leden van de Commissie de gelegenheid om te reageren op de door de debaters opgeworpen stellingen en vragen.

De Bont haalt de kastanjes uit het vuur en reageert als eerste op punten 1 en 5 die Van der Voort Maarschalk naar voren heeft gebracht. Deze punten zijn aldus De Bont hetzelfde, de vraag is namelijk of de belastingkamer in het licht van de toekomstige hoogste bestuursrechter(s) nog nodig is. Over veel onderwerpen heeft de Commissie veel gedebatteerd, maar over één punt was de Commissie het eens: *"Het zal vanzelf spreken dat de Commissie zich beperkingen heeft opgelegd. Zo heeft de Commissie het niet tot haar taak gerekend het nut van cassatierechtspraak in twijfel te trekken."* In het rapport is ook uitgelegd waarom de keuze is gemaakt. Het gegeven dat de cassatierechter zich niet met de (tijdrovende) aangelegenheid van feitenonderzoek hoeft in te laten wordt gezien als een groot voordeel van de cassatierechtspraak. De Bont citeert hier Feteris, president van de Hoge Raad, die aanvoert dat cassatie bedoeld is om de rechter zich te laten "concentreren op beslissingen met een zeker abstractieniveau, die ook als richtsnoer kunnen dienen in andere gevallen waarin feiten niet (precies) hetzelfde zijn."²⁶

De redenen die in 1915 opgingen voor de cassatiemogelijkheid in het belastingrecht gelden in zekere zin nu niet meer volledig. Wel zijn er andere redenen aan te voeren. Hoewel de link met het civiele recht tegenwoordig misschien iets minder groot is, is de link met het strafrecht daarentegen gegroeid. Dit is onder meer terug te lezen in het ambtshalve advies dat de adviseringsafdeling van de RvS geeft over de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen.²⁷ Ten aanzien van de toekomst van de hoogste bestuursrechtspraak, vraagt Van der Voort Maarschalk zich af waarom de Commissie niet uitgebreid is ingegaan op de alternatieve mogelijkheden naast het gekozen Twin-Peaks model. Kortweg, aldus De Bont, omdat er geen goede alternatieven waren. Een One-Peak model, één enkel hof dat jaarlijks 26.000 zaken zou moeten afdoen, zou een veel te lange doorlooptijd geven. Dit is maatschappelijk onwenselijk. Het Twin-Peaks model was gewoonweg de meest praktische oplossing, de Commissie heeft het voorstel hooguit wat 'geperfectioneerd'.

Het tweede commissielid dat aan het woord komt is Van Eijdsen. Hij gaat in op de tweede vraag van Van der Voort Maarschalk. Deze vraag betrof (onder meer) of het klopt dat relevante vragen de Hoge Raad niet tijdig bereiken. Van Eijdsen beantwoordt deze vraag bevestigend. In dit kader refereert Van Eijdsen aan de Wet tot wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2016) waarin wordt voorzien in prejudiciële vragen aan de Hoge Raad. Naar de mening van de Commissie vragen de massaliteit en de grote hoeveelheid aan abstracte normen om een tijdig antwoord van de Hoge Raad. Dit kan worden bewerkstelligd door de mogelijkheid tot het stellen van

²⁴Zie uitgave 255 van de vereniging voor Belastingwetenschap, 'De belastingkamer van de Hoge Raad, Verleden, heden en toekomst – een verkenning', blz. 19.

²⁵ Prof. dr. J.E.A.M. Van Dijck heeft zich herhaaldelijk uitgelaten over de aanwezigheid van civilisten in de belastingkamer, zie onder meer WFR 2006, blz. 1170-1171.

²⁷ Advies Raad van State inzake het voorstel van wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen van 4 september 2014, No. W03.14.0196/II.

prejudiciële vragen en door de invoering van de voor cassatie vatbare beschikking. Van Eijdsden sluit dit punt af met de uitsmijter: justice delayed is justice denied.

Van Eijdsden gaat nu over op enkele punten die zijn aangedragen door Vennix. Evenals Vennix acht Van Eijdsden het niet bevorderlijk voor de rechtszekerheid wanneer vragen niet (tijdig) bij de Hoge Raad aankomen. Om die reden is hij sterk voorstander van de prejudiciële vragen en de voor cassatie vatbare beschikking. Van Eijdsden is echter geen voorstander van het voorstel van Vennix' prejudiciële antwoorden. Van Eijdsden vraagt zich af op basis van welke gegevens de Hoge Raad de vragen zou moeten beantwoorden, op grond van signalen die voortkomen uit de literatuur? Dat lijkt hem geen juiste graadmeter. Het is volgens Van Eijdsden belangrijk dat de Hoge Raad kennis kan nemen van het debat van partijen, de context waarin de vraag naar voren komt en de visie van de lagere rechter(s).

Ten slotte gaat Van Eijdsden in op de stelling van Vennix dat geschilbeslechting de primaire taak is van de Hoge Raad. De Commissie is het hier niet mee eens. Geschilbeslechting, rechtsbescherming, rechtsvorming en het creëren van rechtseenheid zijn evenzeer functies van de Hoge Raad. Hiertoe verwijst Van Eijdsden naar het rapport Versterking van de cassatierechtspraak, van de Commissie Hammerstein²⁸.

Peters is het derde commissielid dat reageert op de stellingen van Van der Voort Maarschalk en Vennix. Zij begint met een reactie op de vragen van Van der Voort Maarschalk of het echt zo is dat relevante rechtsvragen de Hoge Raad niet tijdig bereiken en (als dit zo is) of dat een probleem is. Zij reageert hierop met de stelling dat de rechtspraak naar haar aard inderdaad achter de feiten aanloopt. In de opinie van de Commissie zou een voor cassatie vatbare beschikking – die juist vooruit loopt op de feiten – wel degelijk een procesversnellend effect kunnen hebben.

De vraag van Van der Voort Maarschalk waarom in het Rapport geen aandacht is besteed aan de mogelijkheid van cassatie in belang der wet beantwoordt Peters door onder meer te verwijzen naar § 2.3.5 en § 5.2.3.3 van het Rapport, waarin de Commissie wel degelijk aandacht heeft besteed aan dit rechtsmiddel. De reden dat hieraan niet uitgebreid aandacht is besteed, is omdat alleen de rechtsontwikkeling en de rechtseenheid baat hebben bij dit rechtsmiddel en de (individuele) rechtsbescherming niet. Bovendien kan op die manier geen zekerheid vooraf worden gekregen.

De vraag van Vennix of de mogelijkheid van een voor cassatie vatbare beschikking ook voor collectieve belangenbehartiging openstaat beantwoordt Peters negatief. Naar de mening van de Commissie is deze mogelijkheid alleen geschikt voor het individu omdat het voornemen en de feiten voor iedere individu (net iets) anders zullen zijn.

Op de vraag van Vennix waarom voor het afgeven van een voor cassatie vatbare beschikking partijen het eens moeten zijn over de feiten en waarom hiervoor toestemming van het Ministerie van Financiën nodig is, antwoordt Peters: 'it takes two to tango'. Zij acht de angst van Vennix dat een belanghebbende het niet eens wordt met de inspecteur over de feiten niet reëel. In de ogen van de Commissie heeft de inspecteur geen enkel belang bij het betwisten van de feiten. Bovendien is nu voor sprongcassatie ook al toestemming van het Ministerie van Financiën nodig en deze toestemming wordt bijna altijd verleend. In de gevallen waarin de toestemming niet wordt verleend, worden hier steeds goede redenen voor gegeven. Voorts is het belangrijk dat van meet af aan duidelijk is dat het Ministerie van Financiën achter het antwoord van de Hoge Raad staat. Tot slot is de Commissie van mening dat als – om welke reden dan ook – geen voor cassatie vatbare beschikking wordt afgegeven, dit op geen enkele wijze afbreuk doet aan de rechtsbescherming van belanghebbenden. De mogelijkheden van bezwaar en beroep staan immers altijd ter open. Het instellen van een onafhankelijk orgaan voor het filteren van de verzoeken voor een voor cassatie vatbare beschikking acht de Commissie onwenselijk omdat het Ministerie van Financiën hier geschikt voor is en een onafhankelijk orgaan alleen maar voor vertraging in de procedure zou zorgen, iets wat nu juist niet de bedoeling is van dit rechtsmiddel.

Marres komt als vierde commissielid aan het woord. Hij reageert eerst op de stelling van Van der Voort Maarschalk inzake de verplichte procesvertegenwoordiging. De Commissie laat de nadelen die verplichte procesvertegenwoordiging met zich brengt echter zwaarder wegen. Naar de mening van de Commissie moeten burgers zonder belemmeringen als hoge kosten toegang krijgen tot de rechter. Eén

---

²⁸ Rapport van februari 2008, Versterking van de cassatierechtspraak, van de commissie normstellende rol Hoge Raad (Hammerstein).

van de belemmeringen zou de verplichte procesvertegenwoordiging kunnen zijn (samen met een te hoog griffierecht).

Marres merkt op dat áls er al sprake zou moeten zijn van verplichte procesvertegenwoordiging, het dan nog maar de vraag is of de advocatuur daarvoor het meest aangewezen instituut is. De Commissie acht belastingadviseurs (hoewel dat beroep niet wettelijk is geregeld) meer geschikt. De vrees bestaat dat als men verplicht een advocaat moet inschakelen voor het instellen van beroep in cassatie, de focus verschuift van de materiële kant van de zaak naar de formele kant.

Wat betreft de argumenten van Van der Voort Maarschalk tegen het inbrengen van nieuwe klachten in repleik, signaleert Marres dat de argumenten niet principieel zijn en dat de Hoge Raad bovendien nu al de mogelijkheid heeft om ambtshalve te casseren.

Ten slotte reageert Marres op de kritiek van Vennix op de toepassing van artikel 80a en artikel 81 Wet RO. Marres benadrukt nog eens dat de Commissie tegen een verlostelsel is en dat het nu eenmaal onmogelijk is om alle zaken uitgebreid te behandelen. De werklast van de Hoge Raad laat dit eenvoudigweg niet toe. Wel is de Commissie het eens met het voorstel van Vennix om bij zaken die worden afgedaan met artikel 80a of artikel 81 Wet RO het beroepschrift in cassatie te publiceren.

6. Discussie zaal

Na de discussie tussen de Commissie en de debaters is het de beurt aan de zaal. Als voorzitter van de Commissie neemt Van Amersfoort (in beginsel) de beantwoording van de vragen uit de zaal voor zijn rekening.

Als eerste krijgt het woord Van den Dool²⁹. Volgens hem heeft verplichte procesvertegenwoordiging zeker zijn voordelen, zo heeft het een zevende functie en voorkomt het kansloze procedures door adviseurs. Van Amersfoort geeft aan dat het standpunt van de Commissie dat zij tegen verplichte procesvertegenwoordiging is, behalve door principiële overwegingen ook is ingegeven door het praktische probleem dat bij gebreke van een wettelijke regulering van het beroep van belastingadviseur moeilijk te bepalen is wie als verplichte procesvertegenwoordiger zou mogen optreden. Daar komt bij dat de Commissie ook tegen een wettelijke regulering van het beroep van belastingadviseur is. Van der Voort Maarschalk merkt ter aanvulling nog op dat naar zijn mening de invulling van de verplichte procesvertegenwoordiging niet hetzelfde hoeft te worden ingericht als bij de civiele balie, maar dat er wel toezicht zou moeten zijn op de kennis en de kwaliteit van de betrokken vertegenwoordigers.

Als tweede is de microfoon (welke hij overigens niet gebruikt) voor Stevens³⁰. Hij begint met het uitspreken van zijn waardering voor het Rapport en de snelheid waarmee de Commissie dit heeft samengesteld. De Commissie heeft wat hem betreft op deze punten een voorbeeldfunctie voor de andere commissies binnen de Vereniging. Stevens heeft twee opmerkingen:

Als eerste merkt Stevens op dat de Commissie in § 6.6 van het Rapport rechtsbescherming van de burgers noemt als een taak die even belangrijk is als de overige taken van de Hoge Raad. Voorts stelt de Commissie in deze paragraaf dat op dit vlak geen verbeteringen nodig zijn. Stevens zou liever hebben gezien dat het advies van de Commissie was het verbeteren van de rechtsbescherming van de burgers. Wat dit betreft voelt hij meer voor het standpunt van Vennix dan voor dat van Van der Voort Maarschalk. Naar de mening van Stevens vraagt de burger niet om een rechtsbetrekking met de overheid en moet hij een uitlaatklep krijgen (Stevens noemt dit de "tante Truus functie van de rechterlijke macht") en verplichte procesvertegenwoordiging is dan niet gewenst.

Als tweede vraagt Stevens zich af hoe het 'Twin Peaks'-model moet worden uitgelegd aan de maatschappij. Als rechtsbescherming en rechtseenheid zo belangrijk zijn, waarom dan twee torens? Het echte probleem (dat volgens Stevens wordt gemeden) ligt bij de ego's van de thans vier hoogste bestuursrechters. Deze zijn te groot om tot de meest efficiënte oplossing te komen. Stevens vindt dat je moet kiezen voor één hoogste bestuursrechter. Hij vraagt de Commissie welk model haar principiële (en niet haar pragmatische) voorkeur heeft.

Van Amersfoort meent dat Van Ettehoven vanwege diens bestuursrechtelijke expertise en als 'bedenker van het Twin-Peaks model' de meest geschikte persoon is om de keuze voor dat model toe te lichten.

²⁹ R. van den Dool is belastingadviseur bij RPD FISCAAL B.V.

³⁰ Prof. dr. L.G.M. Stevens is emeritus hoogleraar fiscale economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Van Ettekovén legt uit dat de Afdeling Bestuursrechtspraak van de RvS een bijzonder instituut is dat in beperkte tijd op hoog niveau zaken kan afdoen. Het zou zonde zijn als dit verloren zou gaan wanneer het geheel wordt overgedragen aan rechtbanken en hoven. Hierop repliceert Stevens dat het samengaan van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de RvS en de Hoge Raad juist zou kunnen zorgen voor een snellere afdoening van de zaken door de Hoge Raad. Van Ettekovén benadrukt dat in sommige zaken het niet de voorkeur heeft om cassatie in te stellen, bijvoorbeeld situaties waarin de verwevenheid van de feiten met het recht cassatie in de bestuursrechtspraak minder zinvol of zelfs onmogelijk maakt. Van Ettekovén refereert aan het Rapport waarin ook is opgenomen dat het tijdsverloop dat gemoeid is met twee feitelijke instanties en daarna een toetsing in cassatie en de toegevoegde waarde van de betrokkenheid van de Hoge Raad zich moet verhouden met de belangen die met een bepaald besluit zijn gemoeid. Vaak zal dat niet met elkaar overeenkomen.³¹

Een volgende reactie uit de zaal is afkomstig van Albert³². Hij vraagt zich af wat nu de toegevoegde waarde is van de nadruk op rechtseenheid. Hij ziet geen zwaarwegende reden waarom een bepaling uit de Algemene wet bestuursrecht voor typische bestuursrechtelijke vraagstukken als de aanvraag van een vergunning voor een dakkapel exact hetzelfde zou moeten worden uitgelegd als in een complexe fiscale situatie. Het kan wel zo zijn dat hetzelfde artikel wordt gebruikt in beide situaties, de aanvliegroute naar het artikel is niet dezelfde. Van Amersfoort reageert hierop met het argument dat het voor de bestuursrechters in de rechtbank moeilijk werken is als een bepaald wetsartikel door hen verschillend moet worden toegepast afhankelijk van het soort zaak waarin zij moeten beslissen. Ook daarom is een eenduidige uitleg door de hoogste bestuursrechters wenselijk.

Ten slotte mengt Koopman³³ zich in het debat. Hij reageert op de opmerkingen van Vennix over het gebruik van artikel 80a en 81 Wet RO. Hij geeft aan dat de rechterlijke macht, en ook de Hoge Raad, verschillende functies heeft. De belangrijkste daarvan is de individuele rechtsbescherming. Dat is waar het in de rechtspraak primair om gaat. Pas daarna komen rechtsontwikkeling, rechtsvorming en het bevorderen van de rechtseenheid. Uiteraard geldt hierbij dat de onderlinge functies niet los van elkaar gezien kunnen worden. Elke zaak die bij de Hoge Raad binnenkomt wordt met grote precisie bekeken, er wordt gewikt en gewogen. Alleen leggen wij onze beslissing niet altijd uit. Maar een belastingplichtige die bij de rechtbank ongelijk gekregen heeft en van het hof ook, en aan wie ook de Hoge Raad moet zeggen: “u heeft ongelijk”; diens rechten zijn beschermd. Zijn zaak is bestudeerd door drie instanties. Rechtbank en hof hebben hem uitgelegd waarom hij ongelijk heeft. En de Hoge Raad oordeelt dat die uitleg juist is. Deze belastingplichtige heeft gekregen waar hij recht op heeft, alleen de Hoge Raad legt hem soms niet nog eens uit waarom hij niet meer krijgt. In een ideale wereld wordt ook in deze zaak door de Hoge Raad uitgebreid toegelicht waarom de klachten van deze procespartij falen. Het punt is dat de tijd en de financiën dat niet toelaten. Overeind blijft echter dat indien een procespartij gelijk heeft, deze dat ook krijgt; de individuele rechten worden dus wel degelijk beschermd, ook bij toepassing van artikel 80a en 81 Wet RO.

Voor de komst van artikel 80a en 81 Wet RO bestond artikel 101a Wet RO, weer dáárvóór werden alle arresten uitgeschreven. Maar daarbij werden evengoed vaak volstaan met standaardoverwegingen: “de bestreden oordelen geven geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting en kunnen, als verweven met waarderingen van feitelijke aard, in cassatie niet op juistheid worden getoetst”. Elke medewerker van de Hoge Raad kon die teksten dromen. Koopman kreeg de lachers op zijn hand met de opmerking dat een dergelijke overweging de belanghebbende vast meer voldoening gaf dan afdoening met vermelding van artikel 80a of artikel 81 Wet RO. Indien geen enkele zaak meer vereenvoudigd afgedaan zou mogen worden en elk arrest zou worden voorzien van op maat gemaakte rechtsoverwegingen, dan zouden er veel meer raadsheren nodig zijn. Het zou voor de overzichtelijke en kleine organisatie van de Hoge Raad betekenen dat er veel gecoördineerd zou moeten worden. Er zouden meer kamers komen, interne rechtseenheid commissies moeten worden opgetuigd, waaraan rechtsvragen zouden moeten worden voorgelegd; bijna een soort geheim, intern appel. Het heeft zijn voorkeur dat de Hoge Raad een klein college blijft dat bovenal ‘lean and mean’ is.

Afsluiting

Middagvoorzitter Happé vindt dit een mooi moment om af te sluiten. Hij dankt Feteris voor zijn aanwezigheid en de aanwezigheid van de overige leden van de Hoge Raad: dit doet de Vereniging

³¹ Zie uitgave 255 van de vereniging voor Belastingwetenschap, ‘De belastingkamer van de Hoge Raad, Verleden, heden en toekomst – een verkenning’ blz. 71.

³² Prof. dr. Ph. Albert is hoogleraar Internationaal Belastingrecht aan de Nyenrode Business en is als directeur Vaktechniek verbonden aan Baker Tilly Berk.

³³ Dr. mr. R.J. Koopman is vice-president in de Hoge Raad.

goed. Happé heeft vooral het eerste deel van het Rapport verrukt gelezen, en meent dat het verplichte stof zou moeten zijn voor rechtenstudenten. Het Rapport bespreekt prachtige leerstukken als de toegang tot de rechter, het evenwicht in de Trias Politica en de tijdigheid van de rechtspraak. Het Rapport verkent de toekomst en sluit perfect aan bij wat de samenleving voelt. Happé signaleert dat de Hoge Raad zich bewust is van diens taak om bij de tijd te blijven,³⁴ en tijdig arrest wijzen.

Overgaauw sluit de vergadering af met een hartelijke uitnodiging gericht aan de aanwezigen om aan het Lange Voorhout 7, waar hoe toepasselijk, de belastingkamer van de Hoge Raad huisvest, de discussie voort te zetten tijdens de borrel.

---

³⁴ Hiertoe verwijst hij naar toespraak door Prof. dr. M.W.C Feteris bij zijn installatie als president van de Hoge Raad de Nederlanden <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie/HogeRaad/OverDeHogeRaad/Pages/Toespraken.aspx>.